

DIVADELNÍ HRY PROVĚŘENÉ JEVIŠTĚM

Počínaje číslem 1/2002 jsme přílohu časopisu Amatérská scéna vyhradili textům divadelních her pro dospělé, výběru těch zajímavých a kvalitních, které vznikly v tvůrčích dílnách amatérských divadelních souborů či jejichž autoři jsou členy těchto souborů, namnoze jejich vůdčími osobnostmi. Většina z textů, které vám na těchto stránkách nabídneme, takzvaně prošla – byla prověřena jevištěm, a to úspěšně, a až na výjimky došla ocenění na některé z klíčových přehlídek amatérského divadla v ČR, včetně Jiráskova Hronova.

U každého publikovaného textu naleznete dramaturgický pendant, coby pomůcku pro potencionální inscenátory, poukazující na kvality i úskalí divadelní hry.

Kontakty na autory a původní inscenátory jsou k dispozici na IPOS-ARTAMA u dr. Milana Stotzera – tel.: 02/6121568-7, e-mail: artama.divadlo@volny.cz.

Pátým textem v této řadě her pro dospělé prověřených jevištěm je hra Vlastimila Pešky **Bylo nebylo aneb Jak Švédové L.P. 1645 Brno marně dobývali či také Jak generál Torstenson ostrouhal kolečka *chcete-li* Komedie naučná o tom, kterak lid dle své potřeby dějiny ob-
rací** (podle historických pramenů a podle švédského lidového spisovatele Hanse Eriksona, ale především podle autora komedie). Hra je autorem datována 25. listopadem 1994. Poprvé byla v jeho režii nastudována v Ořechovském divadle, amatérském divadelním souboru v Ořechově u Brna a uvedena v roce 1995. Téhož roku se úspěšně zúčastnila Divadelní Třebíče, národní přehlídky činoherního a hudebního divadla,

Jiráskova Hronova, Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou a poté reprezentovala české amatérské divadlo i v zahraničí, Švédsko při tom neminula.

Vlastimil Peška, narozen 1954 v Brně, je hudební skladatel a divadelní režisér. V letech 1969-75 vystudoval hru na housle a skladbu na konzervatoři a kompozici u prof. Miloše Ištvana na brněnské JAMU. Absolvoval 1980. Posléze vystudoval, rovněž na JAMU, divadelní režii. Tři a půl roku působil jako dramaturg Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů. Více jak dvě desítky let trvá jeho působení v brněnském loutkovém divadle Radost. Začínal zde jako autor hudby k divadelním inscenacím, od r. 1994 se stal jeho ředitelem, uměleckým šéfem, režisérem a autorem. Ve všech uvedených profesích působí v tomto divadle dodnes. Jako režisér a autor hudby hostuje i v jiných divadlech. Jen v Radosti se podílel na více jak 30 inscenacích. K jeho divadelní zkušenosti patří bezmála tři desítky let činnosti (od r.1975) v amatérském divadelním kolektivu Ořechovské (dříve Tylovo) divadlo v jeho „rodném“ Ořechově u Brna. V Ořechově se zapojil poprvé jako herec, ale jeho působení v tomto souboru je spjato především s jeho režijní, autorskou a skladatelskou činností. Soustavná dlouhodobá práce v Ořechovském divadle jej dovedla k osobitě poetice a svébytnému divadelnímu stylu. Soubor se pod vedením Vlastimila Pešky zapsal dlouhou řadou inscenací mezi přední amatérské divadelní kolektivy v ČR. Např. Komedie o chytrosti (1985), Ať žije Charleyova teta (1986), Ubu králem aneb Sen Václava Kubuly (1987), Ondráš aneb Komedie o strašlivém mordu (1991), Lucerna aneb Z kroniky ořechovského divadla (1992), Umrlec a trestanec aneb Fraška přímo aktuální (1993), Bylo nebylo aneb Jak Švédové... (1995), Mamzelle Nitouche-ky aneb Láska kvete v každém věku (1997), CVOKSTORY aneb CVO XX. st. ory (1999), Strakonický dudák (2000). Nejnovější prací Vlastimila Pešky v Ořechovském divadle je inscenace Po všem hovno, po včelách med (2002). Můžete ji v říjnu zhlédnout na národní přehlídce venkovských divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou.

(MS)

DRAMATURGICKÝ PENDANT KE HŘE VLASTIMILA PEŠKY BYLO NEBYLO ANEB JAK ŠVÉDOVÉ...

Vlastimil Peška a jeho ořechovský soubor – dá se to říci i obráceně: ořechovský soubor a jeho Vlastimil Peška – si už delší čas jistě zasluhují hlubší a širší rozbor svého působení v českém amatérském divadle. Vždyť jde o fenomén ojedinělý – a to v mnoha směrech. Tento „dramaturgický úvod“ není samozřejmě správným místem k takové úvaze. Ale přece jen v něm alespoň letmo naznačím jeden z těchto momentů. Bez toho se tato „dramaturgická poznámka“ napsat nedá. Neboť na samém počátku je Peškovo směřování k osobitě poetice – a tím i divadelnímu stylu jako způsobu výběru a uspořádání používaných výrazových prostředků. Důraz je vždycky na maximálně zveřejňované divadelnosti, na možnostech jež dává umělost jeviště. Což znamená, pokud jde o tvorbu postav, trvale zjednodušení, zkratku, zhuštění, které se spokojí s několika málo čarami, jež narýsují základní obrysy existence postavy v situaci.

Mluvím-li především o postavách, je to proto, že v jistém aspektu jsou inscenace ořechovských paradoxně dílem zároveň podivuhodně kolektivním, i zase, tak říkajíc, nemilosrdně autoritativně režisérským. Nebudu zkoumat podrobně vztah obou složek jež se na tomto paradoxu podílejí. Oběma stranám plně vyhovuje; Peška zná své ořechovské a ořechovští si ochotně, rádi a s gustem zahrají v tom, co jim jejich Peška jako tvůrce inscenace připraví a do čeho je jeho vůle zasadí. Tohle je i podstata Peškových psaných

Vlastimil Peška s Libuší Pehalovou v inscenaci Ořechovského divadla *Mamzelle Nitouche-ky aneb Láska kvete v každém věku* podle Rongera Florimonda Hervé a Henriho Milhaca. Foto: Ivo Mičkal.

textů, jež jsou východiskem k těmto inscenacím. Píšu to poněkud krkolomně a neobratně, ale zdráhám se použít jakékoliv známé a běžné označení pro Peškovy texty jež píše pro ořechovské. Po těch letech, kdy se s jejich inscenacemi pravidelně a často setkávám, nemohu totiž nikdy odhlédnout od toho kolektivního provedení. Styl realizovaný souborem a poetika Pešky jsou pro mne neoddělitelnou součástí čtení textu. Tak jsem samozřejmě četl i komedii – jak vidíte, označení jsem vyřešil šalamounsky: použil jsem žánrové pojmenování – Bylo nebylo. Za těchto okolností se píše pouze o textu dost špatně, neboť zůstává spojen s celým divadelním podhoubím jednoho souboru, s jeho inscenační praxí. Přesto však jsem se o to pokusil. Zapomněl jsem na to, že jsem text vnímal v inscenaci ořechovských a usiloval jsem postřehnout, v čem a jak může fungovat jako literárně emancipovaná předloha.

Především: Peškova poetika – a v tom je její vzácnost – je důsledně komediální, má vždycky odstup, nadhled nad zpracovaným námětem, chcete-li nad předmětem zobrazení. Ten komediální nadhled má nejrůznější podoby: od parodie přes ironii až zase k velmi laskavému a úsměvnému humoru. Tyto různé podoby jsou vždycky obsaženy v jednom textu. Podle toho, jak Peška vidí tu nebo onu situaci, co v ní nachází a co skrze ní chce předvést, demonstrovat. Tohle je – domnívám se – základní princip jeho textu: objevuje komediálností jistá témata situací, aby je – a o tom byla řeč v samotném úvodu – ve zkratce, nadsazeně, zhuštěně, prostřednictvím divadelnosti divákovi demonstroval. Jsem přesvědčen, že demonstrace situací je základním způsobem, jímž Peška uspořádává své texty jako podnět pro divadelní provedení. Proto jej vždycky zajímají postavy jen jako prostředek této demonstrace, nikoliv jako nositelé zvláštního individuálního osudu, povahy, příběhu. V Bylo nebylo však úsilí o nazření oficiálně líčených dějin „pohledem zespoda“ (jak je také napsáno v jednom ze tří podtitulů tohoto textu: Komédie naučná o tom, kterak lid dle své potřeby dějiny obrací) vedlo k tomu, že se tyto dva pohledy dostaly do situací zcela odlišnými postoji různých postav ke stejným událostem. A tím se nutně otevřel prostor i pro výrazněji odlišené podoby figur – a tím i pro do jisté míry a jistým způsobem „individualizující“ hereckou práci.

Ocenil jsem to – spolu s mnoha jinými – už v ořechovské inscenaci této komedie. A znovu jsem si uvědomil přítomnost této kvality při její četbě. Pokládám dodnes inscenaci Bylo nebylo za jeden z vrcholů tvorby ořechovských i Vlastimila Pešky. A je to nesporně i jeden z vrcholů jeho – mohu-li to tak říci – „samostatné“ tvorby textů pro divadlo.

jac

Snímek z prvního uvedení Peškovy hry Bylo nebylo aneb Jak Švédové... v Ořechovském divadle v r. 1995 v autorově režii. Foto: Ivo Mičkal.

VLASTIMIL PEŠKA

BYLO NEBYLO

ANEB

JAK ŠVÉDOVÉ L.P. 1645

BRNO MARNĚ DOBÝVALI

ČI TAKÉ

JAK GENERÁL TORSTENSON

OSTROUHAL KOLEČKA

CHCETE-LI

KOMEDIE NAUČNÁ, O TOM,

KTERAK LID, DLE SVÉ POTŘEBY

DĚJINY OBRACÍ

(Podle historických pramenů a podle švédského lidového spisovatele Hanse Eriksona, ale především podle sebe.)

(1994)

OSOBY:

Generál Torstenson

Babka 1. - Klára

Babka 2. - Tereza

Měšťka

Měšťan

Dívka

Rytmistr Blotwurst

Trubač Horn

Dlouhý John

Hejtman Sako

Konšel 1

Konšel 2

Konšel 3

Ludvik Raduit de Souche

Plukovník Jiří Ogilvi

Překladatelka 1

Překladatelka 2

Císař Ferdinand III.

Komoří

Splachovník

Kšandovník

Lavorník

Ručníkovník

Stáza

Máňa

Zvěd Sova

Pátrač Liška

Tesař 1

Tesař 2

Řezník 1

Řezník 2

Hostinský Walletzský

Olga

Kněz 1

Kněz 2

Erikson

Setník, Němec, Italové, Švédové, Francouzi a Brňané

(Pozn.: Komedii doporučuji hrát minimálně se dvanácti herci. Každý herec si zahraje dvě i více rolí.)

obraz 1. HODINA DUCHŮ

(S odbíjením půlnoci a šumem větru se otevře opona. Oponu může otevřít hnáta kostlivce. Po otevření opony vidíme siluety náhrobků. S posledním úderem půlnoci se postupně rozsvěcují jednotlivé hroby, z kterých vystupují duchové.)

Babka 1: *(Duch babky se protáhne a zaklepe na vedlejší hrob. Hovoří v brněnském nářečí.)*
Terezo, stávé! Už je půlnoc!

Babka 2: *(Duch babky zívá. Hovoří v brněnském nářečí.)* Já nevím, Kláro, že seš takové ranní ptáček! Všichni eště spijó, a ty už seš na nohách!

Babka 1: Není pravda! Podivé, pan Sako už rožnul a pan de Souche taky!

Měšťka: *(Tedy její duch.)* Nemůžete být ještě chvíli potichu? Hned po ránu takový hluk! Bolí mě z vás celá lebka!

Horn: *(Kráčí kolem se svící. Zaskřehotá, jako správný duch.)* Dobrý den.

Měšťka: *(nevrle)* Dobrý den! *(k babkám)* Copak je to za ducha? Toho si nepamatuju!

Babka 1: Vepadá jako duch Davida Horna, trubača generála Torstensonova!

Babka 2: To bude von! Ten tu padnul, když Švédi za třicetileté války voblíhale Brno!

Měšťka: Tak proč ho vidím až dnes?

Babka 1: Doví kde běl reinkarnované!

Babka 2: *(ukazuje na jeden z náhrobků)* Podivé, Kláro, stává i Dlóhé John. To se musí něco dít!

Dívka: *(Duch dívky zívá.)* Není dnes 15. srpna?

Měšťka: Je! Máš dnes výročí, žes tak vyfintěná?

Dívka: Já ne, ale obránci Brna a Švédové, kteří tu před 350 roky padli.

(Počet roků se samozřejmě s roky uvedení komedie zvyšuje.)

Babka 1: To určitě přiletí i Torstenson se svými kumpány!

(A jako na zavanou slyšíme zvuk příletu duchů. Pšouk a rázem se zjeví duchové generála Torstensonova a rytmistra Blotwurstova.)

Babka 2: O kom se mluví, ten se zjeví!

Torstenson: Gud dag, *(dobré ráno - švédsky)* Blotwurst! *(Vítá se radostně i s dalšími duchy.)* Horne! A dokonce... Dlouhý John!

Blotwurst: Good morning, general. *(Dobré jitro, generále - anglicky.)*
(Všichni se vítají.)

Torstenson: Rok nám zase utekl, jak se říká, jako voda! Co?

Všichni: Ha, ha, ha!

Torstenson: Dobré ráno všem!

Duchové: *(zaskřehotají)* Dobré!

Torstenson: Tak co, jsme všichni?

Blotwurst: Zdá se, že císař Ferdinand III. nepřiletěl!

Torstenson: Divné! Každý rok si s velkou chutí vychutnával svůj triumf!

Horn: Začátkem roku byl reinkarnován!

Torstenson: Kam?

Horn: Monako!

Torstenson: Opět bohatý kojenec?

Horn: Tak, tak!

Torstenson: To mu závidím. Já to štěstí nemám. Každý rok se musím na tomto krchově ztrapňovat!

Babka 1: Jo! A každé rok si vyměšlíte něco jinýho!

Torstenson: Já ne, to dějiny! Činím pouze to, co o mně píš!

Babka 2: *(zhurta)* My si to vaše voblíhání pamatujeme líp, než ty vaše dějiny!

Babka 1: *(zhurta)* Dneska to budete hrát podle pravdy a hotovo!

Torstenson: *(taky zhurta)* Uvidíme!

Babky: Uvidíme!

Torstenson: *(k ostatním)* Kdo je momentálně, mimo císaře Ferdinanda, reinkarnován?

Horn: Plukovníl Ogilvi, hrabě Rákoczi, zvědové Sova a Liška! O jejich role se však přihlásili ...hejtman Sako!

Sako: Hier! *(zde - německy)*

Horn: Rytmistr Blotwurst!

Blotwurst: Yes!

Horn: A plukovník Raduit de Souche!

Souches: Ici! *(zde - francouzsky)*

Horn: Zbývá zaskočít pátrače Sovu.

Torstenson: Toho zaskočím já. *(Těší se na hru. Mne si ruče.)* Tak a jde se na věc!

(Všichni odchází - zatahují za sebou revuální oponu.)

Babka 1: *(před oponou)* Pěkně si to rozdělili. Vobyčejné duch, habe zase hrál vobyčejnýho člověka.

Babka 2: Nic novýho. Co su na světě, furt je to stény. Samá nespravedlnost a samé masakr!

(Následuje úvodní píseň. Její děj se odehrává ve stínohře na již zmíněné revuální oponě.)

Všichni: Byla vojna, byla,

patálie byla,

všude bylo,

krve po kolena!

Krve po kolena, plné vozy masa,

ach, to zahynula, ta naše chasa!

Ach, škoda, přeškoda,

té krve červené,

co se rozlévala,

po trávě zelené.

obraz 2. CÍSAŘ FERDINAND II. NA TOALETĚ

(Tvrdí se, že na toaletě sedí i sám císař sám. To je pravda, ale před ní má svoji „hygienickou stráž“, která ho obveseluje zpěvem. Jsou to sluhové důležitých funkcí. Splachovník, Kšandovník, Lavorník a Ručnickovník.)

Hygienická stráž: *(zpívá německy)*

Schöner Frühling,
komm doch wieder,
schmücke wieder,
Feld und Wald.

Ferdinand: *(vykoukne ze záchodku)* Ja, ja, už aby tu bylo jaro a generál Götz zatočil s tím Torstensonem jak se patří! Na! Noch einmal Schöner Frühling und schneller!

Stráž: *(zpívá - rychle)* Schöner Frühling ...

Komoří: *(vběhne do písňe, je zadýchán)* Jejich císařská vznešenosti...

(okřikne stráž, která dosud zpívala) Nechte toho krákání! *(císaři)*

Jejich císařská vznešenosti, ráčiž odpustit mé maličkosti, že se opovažuje rušit ...

Ferdinand: Ja, richtig, co se opovažuje za mnou až tam, kde chci být sám!

(zmizí se svým bolem)

Komoří: Nikdy bych si nedovolil, milosti, ale situace je velmi vážná! Vídeň je ohrožena!

Ferdinand: *(vyletí)* Was?

Komoří: Generál Götz to u Jankova ... *(bojí se doříct)*

Ferdinand: *(pochopí – ukáže na toaletu)* Jako já tady?

Komoří: *(smutně přikývne)* Ja, ja. Jako vy tady.

Ferdinand: *(zuří – rázně poručí)* Splachovník!

Komoří: *(vlezle opakuje)* Splachovník!

(Splachovník vstoupí s vědrem vody na toaletu a vykoná svou práci.)

Ferdinand: *(pokračuje ve svém hněvu)* Co to mám za vojsko?! Co to mám za generály, když nejsou schopni zastavit tu reformistickou sebranku?! *(sluhům)*

So was? Wo ist Kšandovník?!

Komoří: *(popohání Kšandovníka, který obléká císaře)* Kšandovník! Schnell!

Dovolím si vaše veličenstvo upozornit, že se ten barbarský Torstenson dal slyšet! Prý potáhne na Brno a pak rovnou na císařskou Vídeň!

Ferdinand: *(vylévá svůj vztek na dalším sluhovi)* Úá! Lavorník!

Komoří: *(popohání)* Lavorník!

Ferdinand: Das genügt! Schluss! Brno těm barbarům nedáme! Velitelem obrany města jmenujeme plukovníka Raduita de Souches!

Komoří: *(se diví)* Toho hugenota?

Ferdinand: Ja, richtig! Toho hugenota! Ručnickovník!

Komoří: *(popožené posledního sluhu)* Ručnickovník!

Ferdinand: Je to sice galský kosmopolita, ale v boji s

Torstensonem bude na svém místě.

Komoří: Dovoluji si císařskou urozenost upozornit, že plukovníka Raduita de Souche ráčila vaše milost před půl rokem uvěznit pro pouliční potyčky.

Ferdinand: *(zase zuří)* Co si to dovoluje?! Okamžitě plukovníka propustit a poslat do Brna! A verbovat dobrovolníky! A... a všichni ven! *(vyhání služebníky ručníkem)* Ksindl!

(Následuje píseň, kterou zpívají všichni aktéři.)

Všichni: Poslal z Vídně císař
do Moravy psaní,
aby se mládenci
na vojnu chystali!
Hop se mnó holka moja,
hop se mnó do kola.
hop holka bude vojna,
hop vojna nehojná!
Oni odepsali
na široké listy,
aby se on nebál,
že só dycky jistí.
Hop se mnó holka moja,
hop se mnó do kola.
hop holka bude vojna,
hop vojna nehojná!
Bude vojna bude,
bude verbovaná,
půjde na ňu chasa,
samá vybíraná.
Hop se mnó holka moja,
hop se mnó dokola,
hop holka bude vojna,
hop se mnó do sena!

obraz 3. ŠVÉDOVÉ SE VALÍ NA BRNO

Torstenson: *(sedí na koni a hovoří k vojákům)* Hlavní město Moravy během jednoho odpoledne dobudeme a potom potáhneme na Vídeň!

Švédové: *(pozdraví svého velitele - švédsky)* Mästaren, mästaren, mästaren!

Torstenson: Rédan! *(pozor – švédsky)*

Švédové: Jsme švédská armáda, vedená generálem Torstensonem a valíme se na Brno!

Ženy: *(obyvatelky Brna – event. i několik mužů - nadšeně vítají vojsko)*

Ať žije slavná švédská armáda! Ať žije Torstenson! Sláva!

(Nastane radostné objímání. Nechybí ani květiny.)

Babky: *(přeruší děj)* Dost! Počkéte! Zastavte!

Babka 1: Co to hrajete, generále? Vždyť je to úplné blábol!

Torstenson: *(uraženě)* Já to hraju? Snad všichni!

Babka 2: Esli vy nebo všichni! Takle to nebelo! To si vůbec nepamatujeme!

Dívka: Ale já jsem četla ...

Babka 1: Co stojí psaný, nebévá vždycky daný! Podme si to zvopakovat, ale podle pravde!

Babka 2: Nebo! (*zahrozí sukovicí*)
(*zvukový předěl – např. úder do gongu*)

Torstenson: (*krvelačně a drsným hlasem*) Hlavní město Moravy během jednoho odpoledne vyplníme a potom potáhneme na Vídeň!

Švédové: (*krvelačně a drsnými hlasy*) Mästaren, mästaren, mästaren!

Torstenson: (*zavelí k útoku*) Rédap!

Švédové: Jsme Švédská armáda a valíme se na Brno! (*pochodují a vydávají drsné skřeky*) Mäsle, vásle, mäsle, vásle ...

Ženy: (*event. i několik mužů křičí hrůzou a prchají*) Jué! Švédové! Násilníci! Vrahové! (*Švédové, jako rozvášněná divoká zvěř honí a vraždí ženy.*)
(*Zvukový předěl ukončí násilnickou vřavu.*)

Babky: Dost! Počkéte! Zastavte!

Babka 1: Torstensone, co sme ti před chvílí povídale!

Babka 2: Podle pravde nebo!!! (*Zahrozí Totrstensonovi. Ten jenom mávne rukou, ve smyslu „vlez mně na záda“.*)

Dívka: To nebylo podle pravdy?

Babka 1: Nebelo!

Dívka: Ale já jsem četla ...

Babka 1: Už jedná sem ti povídala, co stojí psaný, nebévá dycky daný!

Babka 2: Všichni na místa! Repete! A pěkně fofrem!

Torstenson: (*opakuje známý text, tentokrát ve zrychleném tempu – groteska*)
Hlavní město Moravy během jednoho odpoledne dobudeme a potom potáhneme na Vídeň!

Švédové: (*také rychle*) Mästaren, mästaren, mästaren!

Torstenson: Rédan! Rédap!

Švédové: Jsme švédská armáda a valíme se na Brno!

Některé ženy: (*ječí hrůzou*) Úá, vrahové! Násilníci!

Dvě ženy: (*povětrnice*) Ať žije slavná švédská armáda! Mästaren! (*mrkají na vojáky*) Ať žije Torstenson! (*Tyto ženy jsou samozřejmě vřele uvítány v řadách vojska a posléze ...*)

Babka 1: (*Dívá se za vojáky, kteří si začali užívat a uznale pokyvuje hlavou.*)
Tak takle to belo!

Babka 2: Seš spokojená, Kláro?

Babka 1: Su, Terka!

Dívka: Ale já jsem četla ... (*Tu ji uchopí statný švédský voják a odnáší v náručí zřejmě do neblížšího keře.*)

Vojín: (*cestou volá*) Vattna grämattan! Stugor aske camping!

Dívka: (*radostně*) Co je psáno, to je dáno!
(*Oba zmizí v již zmíněném křoví. Tím také*

končí přesun Švédského vojska. Třetí obraz zakončí kramářská píseň.)

Všichni: (*zpívají*) Mnoho roků lid náš stíhá vojna o právo kněží!
Papež vzpílá protestantu,
protestant zas papeži!
A tak na Moravu vrhl,
ach, Torstenson jenerál!
Ku Brnu se Švédi valí,
v čele jejich bitev král!

obraz 4. NA BRNĚNSKÉ RADNICI

Konšel 1: (*nervózně přechází*) Ách! Kde jen?

Konšel 2: (*nervózně přechází*) Ách! Kde jen může?

Konšel 3: (*nervózně přechází*) Ách! Kde jen může být?

Konšelé: (*suše konstatují*) Jsme brněnští konšelé a máme obavy z příštích dnů!

Konšel 1: Kde jen může být Ferdinand?

Konšel 2: Kde jen může být Ferdinand Sako?

Konšel 3: Kde jen může být Ferdinand Sako z Bohuňovic?

Konšel 1: U Měnínské brány nebyl!

Konšel 2: Ani u Brněnské brány, ani u Veslé brány, ba ani u Dřevěné brány!

Konšel 3: Nebyl ani u Branky!

Sako: (*náhle vpadne, buď udýchán nebo na koni*)
Vážení konšelé, řítím se od Židovské brány!

Konšelé: Tak u Židovské byl!

Konšel 2: Tak co? (*chvíle napětí*)

Sako: Už je to tak!

Konšel 1: Já to tušil, hejtmane!

Konšel 2: Já to nechci slyšet, hejtmane!

Konšel 3: Opravdu ten Francouz, hejtmane?

Sako: Vždyť říkám, že právě běžím od Židovské brány!

Konšel 1: Nepřehlédli jste se, hejtmane?

Sako: Bohužel ne! Ludvík Raduit de Souches právě vkročil za hradby našeho města!

Konšel 1: Císař se nadobro pomátl! Kdo to kdy slyšel, aby obraně našeho města velel Francouz!

Konšel 2: Vždyť je to Kalvín, nepřítel katolíků!

Konšel 3: Nejen Kalvín, ale i zapřísáhlý odpůrce Rakouska a spojenec Švédů!

(*Následuje chvíle pro tolik typické pomluvy.*)

Sako: A potom, pánové ... má dlouhý nos.

Konšel 1: Slyšel jsem, že kulhá.

Konšel 2: Nemá zuby!

Konšel 3: A šilhá!

Všichni: (*s opovržením*) Hugenot ... jeden!
(*Během pomluv vstoupil mladý, urostlý, možná i kudrnatý plukovník Raduit de Souches. Hovoří francouzsky, klidně. Pro diváky, kteří neovládají francouzský jazyk, máme na kraji jeviště připravenu překladatelku.*)

- Souches: *(láme češtinu, kterou čte z papírku)* Toprý ten, městka rádo. Sem Ludvik Raduit de Souches.
- Konšelé: *(i Sako jsou zaskočení, kysele se usmívají)* Dobrý den, plukovníku.
- Souches: Tády list profas ot císarž!
- Konšel 2: *(čte list od císaře)* Velectěné městské radě ... atd. ... nutné na vědomí bráti, že švédské vojsko hodlá v brzké době slovutné město Brno obléhati, a tak poslední baštu před císařskou Vídní dobýti. Ve snaze zabrániti choutkám generála Torstensonu, ustavujeme do čela obrany města Brna plukovníka Raduita de Souches. A to zejména pro jeho vojenské umění a prokázanou statečnost. Prikazujeme zároveň hejtmanovi brněnského kraje, Ferdinandovi Sakovi z Bohuňovic ...
- Sako: *(se zahlásí)* Hier!
- Konšel 2: *(pokračuje)* ... aby zůstal ve městě a všemožně pomáhal plukovníku Raduitu de Souches. Dáno ve Vídni 22. března L.P. 1645. Podepsán císař Ferdinand III. Habsburský. Z boží vůle ... atd.
- Sako: *(rázem falešně roztaje)* Vítejte, plukovníku! *(mužné obejmutí)*
- Konšel 1: *(roztál)* Raduite!
- Konšel 3: *(roztál)* ... de Souches!
- Souches: *(opět přečte z papírku)* Tále, já hovoržit francouzsky!
- Sako: *(bokem konšelům)* Neumí česky!
- Souches: On a peu de temps! Il faut ravitailler la ville en armes et en munitions! Il faut contacter la défense de Spielberg. Appelez le commandant de là-bas.
- Překladatelka: *(Stojí bokem hry. Po krátké chvíli tlumočí simultánně divákům Raduitův text.)* Máme málo času! Musíme město zásobit zbraněmi a střelivem! Musíme se spojit s obranou Špilberku! Zavolejte jeho velitele! *(Konšelé nerozumí ani slovo, jenom se uculují.)*
- Konšel 3: *(po chvíli)* Jenom aby nezačalo pršet! *(Konšelé opět přihloupě civí a neví co by měli říct.)*
- Souches: Je veux parler au commandant de Spielberg. Immédiatement! Appelez le commandant. Où est Ogilvi?
- Překladatelka: Chci okamžitě mluvit s velitelem Špilberku! Zavolejte jeho velitele! Kde je Ogilvi?
- Sako: *(neví kudy kam a tak zopakuje poslední slova Raduita de Souches)* Où est Ogilvi?
- Souches: *(se ptá znovu)* Où est Ogilvi?
- Překladatelka: *(opět přeloží)* Kde je Ogilvi?
- Sako: *(opět bezradně)* Où est Ogilvi? *(Konečně mu dojde, že se Souches ptá na velitele Špilberku. Obrátí se ke konšelům.)* U e Ogilvi? Júá! Asi chce hovořit s velitelem Špilberku! Zavolejte Ogilviho!
- Konšel 1: Vždyť si nebudou rozumět! Ogilvi je Skot!
- Konšel 2: Chce Ogilviho, má ho mít!
- Všichni: *(volají na Špilberk)* Ogilvi! *(Jako blesk z nebe se přihrne, podle historických pramenů, jednoruký Jiří Ogilvi.)*
- Ogilvi: Hi boys! What's the matter?
- Překladatelka 2: Nazdar chlapci! O co jde?
- Sako: *(představuje)* Plukovník de Souches, vrchní velitel obrany města. Podplukovník Jiří Ogilvi, velitel hradní posádky.
- Souches: On va creuser une galerie secrète de la Porte de Brno jusqu'à Spielberg.
- Překladatelka 1: Vykopeme krytou cestu od Brněnské brány na Špilberk.
- Ogilvi: I find that pointless. We have to repair the walls in the first place.
- Překladatelka 2: To se mi zdá být zbytečné. Musíme především opravit hradby.
- Souches: Ça, on va le faire aussi. En creusant la galerie secrète de la Porte de Brno jusqu'à Spielberg on va relier la ville et le château!
- Překladatelka 1: To uděláme také. Vykopáním kryté cesty od Brněnské brány na Špilberk spojíme město s hradem!
- Ogilvi: That's possible, but there's not enough time for that!
- Překladatelka 2: *(začne zvyšovat hlas)* To je možné, ale není na to dost času!
- Souches: Comme ça, on va assurer une aide mutuelle entre le château et la ville!
- Překladatelka 1: *(též zvýší hlas)* Zajistíme tím vzájemnou pomoc hradu a města!
- Ogilvi: I repeat! There's not enough time for that!
- Překladatelka 2: Opakuji, není na to dost času! *(Souches a Ogilvi opakují své poslední věty bez většího vzrušení. Překladatelky se naopak rozohní a přejdou do prvního plánu.)*
- Překladatelka 1: Ty jeden skotskej nevzdělanče!
- Překladatelka 2: Opakuj to ještě jednou!
- Překladatelka 1: S klidem, ty nevzdělanče, původně v sukních!
- Překladatelka 2: Ty hugenotskej kolaborante, snad mně nechceš povídat, že zachrániš město?!
- Překladatelka 1: Budeš kopat! *(vystartuje proti Překladatelce 2)*
- Překladatelka 2: *(též „vystartovala“)* Nebudu!
- Překladatelka 1: Budeš kopat! Nebo ...
- Překladatelka 2: Nebo co?! Nebo co ???!
- Překladatelka 1: Nebo tě nakopu do ... *(v této chvíli si uvědomí, že vyrušili hru, která probíhala za jejich zády. Rychle se vrací na svá místa. V druhém plánu se zatím pánové domluvili a teď si tisknou pravice.)*
- Ogilvi: We will dig through! I rely on your military experience.

Překladatelka 2: Vykopeme! Věřím vaší válečnické zkušenosti.

Souches: Merci pour votre compréhension!

Překladatelka 1: Děkuji za pochopení!

(Poslední věty lze opakovat 3x – s úsměvem „do kamery“.)

Všichni: (včetně konšelů) Torstenson a Švédové ...
(Ukáží placem k zemi a zadupou nepříteli „do země“. Obraz končí bojovným pokřikem.)
Za Boha! Za císaře! Za Moravu! Za Brno!
(Následuje píseň „Ach pane panáčku“, kterou zpívají všichni.)

Ach pane panáčku já vás pěkně prosím,
učte vy mě otčenáš já se ženit musím.

Šavlička bróšená to je moja žena
a ona mě vyseká až to bude třeba.

obraz 5. PŘED BOJEM (před i za hradbami města)

(Přichází brněnská děvčata a hovoří o obráncích města, kteří pracují na opravách hradeb.)

Stáza: Podivé, naši vobránci. Už stavijó třicátó věžičku.

Máňa: Keré se ti, Stázo, líbí névic? (směje se)

Stáza: Nevim, Máňo! Je jich plný Brno a né a né si vybrat. (stydí se a hyhňá se)

Máňa: Bodét, dyť jich pré je ... (za hradbami se střídavě objevují dva muži) ... jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest ... celkem 1479!

Stáza: Podivé, jak ten Němčór vyvaluje bulvy!

Němec: Tschüss, schöne Weiber! (pošle polibek)

Holky: (odpoví německy) Tschüss! (smích)

Máňa: A támle je Francóz!

Francouz: Mes compliments, mesdames! (Ruku líbám, dámy)!

Holky: (odpoví totéž – francouzsky, smích) Mes compliments, mesdames!

Ogilvi: (prochází) Hello, girls!

Stáza: (opovržlivě) To je ten staré Skot ze Špiláku!

Dva Italové: („Zbalí“ holky. Odnesou si je za hradby)
Amate voi, signorine belissime! (Dvořím se tvé kráse! Slečno!)

Holky: (vykouknou a radostně sdělí divákům) To só Taloši!

Italové: (vykouknou) Presto! (Všichni zmizí.)

Babka 1: (prochází) 1479?

Babka 2: (prochází s Babkou 1) Ba, ba. Tak málo nás belo!

(V tu chvíli se na brněnských hradbách objeví Konšel 1 + Konšel 3 a hejtman Sako.)

Konšel 1: Švédové!

Konšel 3: Táhnou!

Sako: (za hradbami) Kde je vidíte? (vystoupil na hradby)

Konšel 1: U Králova Pole!

Konšel 3: (vidí pochodujícího Němce) Podívejte, jsou

mezi něma Němci!

Konšel 1: Aha! Francouz! (prochází kokrhající vojín)

Sako: Anglání i Skotové! (Angličan – ležérní chůze, Skot v sukni)

Konšel 3: Talián!

Konšel 1: To mě podrž! Dokonce i Češi! (prochází podnapilý vojín s pivem)

Sako: Kolik jich je?

Konšel 1 + 3: (střídavě počítají postupně probíhající Švédy. Pozn. herci běhají stále dokola.) Jedna, dva, tři, čtyři ... (počítají až do 28) Dvacet osm tisíc.

Sako: (chytne se za hlavu a zmizí za hradbami) No nazdar!

Konšelé: Zdar, zdar, zdar! (zmizí)

Babka 2: (prochází) Dvacet osm tisíc?

Babka 1: Ba, ba! Takový mraky jich belo!

(Když babky odejdou, vidíme dva švédské zvědy jak se plazí, s lahví slivovice k brněnským hradbám, na kterých právě pracují dva tesaři.) Celá následující scéna je hrána se značnou naivitou.)

Sova: (houká jako sova) Slyšíš mě, zvěde Liško?

Liška: (plazí se z druhé strany – štěkne) Slyším tě, pátrači Sovo!

Sova: Máš slivovici? (plazí se až k tesařům)

Liška: Mám. Na co ji budeme potřebovat?

Sova: (též se doplazil k nohám tesařů, kteří nad ním i Liškou stojí a nechápavě poslouchají)

Dle rozkazu generála Torstenzona opijeme brněnské dělníky a oni nám vyzradí, v kterém místě jsou hradby nejtenčí!

Liška: Ó, jak je náš generál mazaný! (Nyní si zvědové všimnou, že leží u nohou tesařů)

Sova: Jsme na místě! Zvídejme! (vstávají a zdraví se s tesaři)

Zvědové: Dobrý den, tesaři.

Tesaři: Dobré deň! Néste náhodó zvědi generála Torstensóna?

Zvědové: A kdeby! Zavdejte si s námi slivovice, ať vám jde práce od ruce!

Tesaři: To sme věru rádi, že néste zvědi! Ať slóží! (pijí)

Zvědové: Když tu tak popíjíme ... aby řeč nestála, kde jsou hradby nejchatrnější?

(Též si zavdají, ale slivovici okamžitě bokem a „nenápadně“ vyplivnou.)

Tesaři: Když tu tak popíjíme ... aby řeč nestála, pod Špilberkem! (zavdají si)

Zvědové: Když tu tak popíjíme ... aby řeč nestála, jsme zvědové a vy jste nalítli!

Pích! Pích! (Zamordují tesaře a vítězně oznamují divákům – švédsky.)

Alla vatten men det kan! (Odplazí se. Každý na jinou stranu.)

Babka 1: (přichází a strká hůlčičkou do tesařů) Vstávejte, chlapci, tak to nebelo!

Babka 2: Švédové se před svým útokem za hradbe města nedostali!

Babka 1: Sice se pokóšeli!

Babka 2: Ale nedostali!
(*Tu slyšíme troubit polnici, švédské vojsko se řadí, očekává příchod Torstensonova.*)

Setník: (*velí*) Rédan!

Švédové: (*vítají Torstensonova*) Mästaren, mästaren, mästaren!

Torstenson: (*proslov „taťky“ velitele*) Hoši! Máme dnes prvního května, a jak my Švédové říkáme ... (*humor*) je tu máj, lásky čas! Co? (*směje se*)

Švédové: Ha, ha, ha!

Torstenson: Tak jsme se zasmáli a nyní na jinou strunu. Čeká nás ještě pět dní tvrdých příprav. Vykopeme hluboké příkopy, zahrabeme děla a připravíme je k palbě. Brno pak během několika hodin dobudeme a !!! ... nastane máj, lásky čas! Co?

Švédové: Ha, ha, ha!

Setník: Rédan! (*vojsko v pozoru, setník salutuje, generál odchází*)

Švédové: (*pozdraví*) Mästaren, mästaren, mästaren!

Setník: Rédap! (*v levo bok*)

Švédové: (*odpochodují*) Möse, vöse, möse, vöse...

Babka 1: (*přichází*) Tak to si vzpomínám!

Babka 2: (*přichází*) Já taky! Když jsme z hradeb viděli přípravy Švédů, trásli jsme se strachy. (*odchází*)
(*Lid se třese strachy.*)

Lid 1: To je hrůza!

Lid 2: Snad se stane zázrak a odtáhnou!

Lid 3: Sice mám strach, ale věřím našemu veliteli Raduitu de Souches.

Švéd 1: Nebojte se, Brňané. My, Švédové, nejsme tak zlí jak se o nás povídá.

Švéd 2: Do útoku zbývá ještě několik dní, v kterých rádi pomůžeme vašim rolníkům s orbou, vláčením i setím.

Švéd 1: Pomůžeme i sklízet úrodu! Budeme česat chmel!

Švéd 2: Otrháme jablka!

Švéd 1: Otrháme hrušně!

Švéd 1: Sklidíme i jiné ovoce z milionů stromů, které rostou při vašich cestách.

Babka 1: (*bokem naslouchala*) Třeste se Brňané dál! Tak to nebelo!

Babka 2: Ba, ba, nebelo! To si nepamatujeme!

Švédové: Bylo! Píší to o nás ve švédských knihách!

Babka 1: Lžete! Kdo to kdy viděl, aby se v květnu česalo ovoce! Kdo?!

Babka 2: Nikdo!

Švédové: To máte sice pravdu, ale jinak jsme byli docela hodné vojsko!

Babky: Já ti dám hodné vojsko! (*Každá z babek si přehne přes koleno jednoho Švéda a vyplácí „pěťadvacet“.*)

Všichni: (*zpívají kramářskou píseň*)

1. Slyšte lidé co se stalo 2. Tu vám jeden Švédský voják,
před tím prvním útokem, když do děla ládoval,
když Švédi chystali děla, do vosího hnízda šlápnul,
strkajíc je pantokem! divý hon rázem nastal!

3. Celý pluk se dal na útěk
aniž bitva počala!
Na Švédy neplatí děla,
ale vosí žihadla!

obraz 6. PRVNÍ BOJ

(6. května 1645. K hradbám města Brna přijíždí na koni posel generála Torstensonova,
trubač David Horn.)

Horn: (*sedí na koni, troubí, ozbrojení Brňané vyku-
kují za hradbami.*)

Brňané! Jsem posel slavného a mocného generála Torstensonova, před kterým se třesou hradby každého města!

Sako: Možná každého, ale našeho ne, ty třasořitko!
(*Brňané se smějí.*)

Souches: Silence! Laissez-le parler! (Ticho! Nechte ho mluvit.)

Konšel 1: (*k překladatelce*) Co říká?

Překladatelka: (*ukazuje na posla*) Máte ho nechat mluvit!

Horn: (*zatroubí*) Přináším dopis pro velitele města a městskou radu s výzvou k okamžité a bezpodmínečné kapitulaci!

(*Brňané projevují svou nevoli pískáním a dupáním! Souches je gestem přeruší.*)

Souches: Va te faire foutre! Et ce Torstenson-là aussi! (Jdi do prdelky! I s Torstensonem!)

Konšel 1: (*k překladatelce*) Co říká?

Překladatelka: Že má jít do prdelky! I s Torstensonem!

Sako: (*křičí*) Správně! Ať táhne!

Brňané: Do prdelky! (*Vytáhnou nejružnější trumpety a zadují z plných plic. Hornův kuň se splaší a vyhodí jej ze sedla! Posel prchá i s nepředaným dopisem. Brňané za ním pokřikují.*)
Třasořitko!

Sako: (*Poté, co trubač Horn zmizel.*) To musíme zapít! Všechny zvu na pivo! Prdelky! (*smích, všichni mizí*)

Řezník 1: (*vbíhá, honí zatoulaného Hornova koně*) Naběhni mu!

Řezník 2: Co dělám? (*honí koně*)

Řezník 1: Máš ho?

Řezník 2: (*chytil koně*) Prrr! Hodné! Stuj!

Řezník 1: Pěkné grošák. Zavři ho do kulne. Sekeró dostane až bude čas.

Řezník 2: Jak poznáš, že už je čas?

Řezník 1: Nestaré se! Ať to vyhrajó naši nebo Švédi, za měsíc bude hlad a hovězí bude nahoru.

Řezník 2: Dyť je to kuň!

Řezník 1: A ty seš vůl! *(Najednou vyhodí kůň zadní kopyta a peláší z jeviště. Řezníci prchají za ním.)* Chyté ho! Nabíhé! Dělé! Já du vokolo! *(Oba řezníci zmizí. Scénu pozorovali babky, které opět glosují.)*

Babka 1: Pazgřivci!

Babka 2: Copak si to nepamatuješ?

Babka 1: Ba právě, že pamatuju. Dycky mě muže vzit čert, když na to vzpomenu!

Jedni bojovali a druzí je vokrádali!

Babka 2: Moc těch pazgřivců nebelo, hale bele.

Babka 1: Bele, só a bodó! *(odchází)*

Babka 2: Tak, tak. *(odchází)*

(Děj přechází do stanu generála Torstensonova, který právě peskuje Horna. Před stanem stojí Švédské vojsko a ani nedutá.)

Torstenson: Cože? Já, slavný generál Torstenson mám jít ... kam?

Horn: *(jenom pípne)* Do prdelky.

Torstenson: *(vyběhne před stan a křičí do dálky a hrozí Brňanům na hradbách)*

Já vám dám do prdelky! Rozsekám vás na maděru, vy papeženci! *(zavelí vojsku)*

Porada! *(Švédové dají hlavy dohromady.)*

(Brňané si ukazují do dálky a komentují.)

Sako: Vidíte toho tajtrlíka, jak poskakuje před stanem?

Souches: Préparez les cibles, ce sera rigolo! *(Nachystejte terče, bude sranda!)*

Konšel 1: *(k překladatelce)* Co říká?

Překladatelka: Máte nachystat terče, bude sranda!

Torstenson: *(končí poradu)* ... a potom! Prokopeme se k městu klikatými příkopy a hlubokými podkopy! Ovšem zatím ... *(vyběhne před stan a křičí směrem na Brno)* Za pár okamžiků budete mít z domů kůlničky na dříví! První baterie, pal! *(Zalehne. Ozve se rána z děla, všichni koukají za letící „imaginární“ koulí. Brňané nastavují terč – koule mine.)*

Brňan: Ta šla na Prahu!

Brňané: *(se pošklebují)* Vedle! Netrefil! *(zadují do trumpet – smích)*

Sako: *(křičí na Torstensonova)* Ta Švédova koule, neudělá boule!

(Opět slyšíme radostné troubení a smích.)

Torstenson: *(zuří)* To se hned uvidí! Druhá baterie! Pal! *(Zalehne. Koule opět mine. Brňané se smějí.)*

Brňané: Vedle! Netrefil!

Konšel 1: *(s nadsázkou)* Co to bylo, hejtmane Sako? Nezdá se vám, že tu straší?

Sako: Co vás vede, pane radní. Kdepak straší! Někde v dálce veverce, ruplo asi v prdélce. *(smích, troubení)*

Torstenson: *(hrozí)* Já ti ukážu veverku! *(zavelí)* Na kůň!

Švédové: *(opakují povel, nasedají na pomyslné koně)* Na kůň!

Torstenson: Rédap!

(Švédové útočí na koních, zřejmě obkrouží jednou hradby, když se ozve zvonění z Petrova a jeden výstřel. Všichni se zarazí a podívají se na Torstensonova a jeho přesýpací náramkové hodinky. Do popředí vystoupí postřelená Brňanka, která padne s ukončením zvonění.)

Vychází měsíc! *(Tu slyšíme již zmíněný výstřel a padá Brňanka.)*

Padla! Zítra pokračujeme! Je čas povečeřet! *(Najednou se chytí za břicho.)*

Ale teď mě, pánové, na chvíli omluvte! *(Uteče do nejbližšího „křoví“.)*

Všichni: *(zpívají následující kramářskou píseň)*

Když měsíc překrásně svítil,
jenerál Torstenson vstal,
a jak svou potřebu cítil,
skočil do křoví a ...

Srazilo se mlíko
Švédům v podhradí,
srazilo se mlíko,
nám to nevadí!

Když začaly svítit hvězdy,
jenerál děsně zařval,
letěl z křoví celý rudý,
strachy se div nepo ...

Srazilo se mlíko ...

Ku Brnu teď upaluje
na svém koni jenerál,
za ním vyvaleně civí,
medvěd co v tom křoví ...

Srazilo se mlíko ...

obraz 7. V HOSTINCI U STOPKŮ

(Po písni přijíždí k hostinci „U Stopků“ Torstenson, Dlouhý John, Trubač Horn, a rytmistr Blotwurst. Sesednou z koní, které „zaparkují“ před hostincem. Tu již vidíme hospodského Walletzského, který běží v uctivém předklonu uvítat hosty.)

Torstenson: Prr! Hostinec U Stopků! Uvažte koně! Jsme na místě.

Walletzský: *(právě přiběhl)* Uctivý služebníček. Vítám urozené panstvo. *(volá do hospody)* Olgo! *(k Torstensonovi)* Je mi velkou ctí, že sám generál ráčil poctit moji krčmu svou vzácnou návštěvou.

Blotwurst: *(ostře)* Nech těch keců a uveď nás ke stolu!

Walletzský: Ano! Samozřejmě! *(volá)* Olgo! *(k hostům)* Hned to bude panstvo! *(ostře)* Olgo!

Olga: *(se pomalu došourá – je to kyprá Ruska)* Co se děje? Snad nehoří!

Walletzský: Okamžitě uveďte panstvo k našemu nejlepšímu stolu! A šup, šup, šup!

(Během textu si Olgu mlsně prohlížel Horn. Nyní jí položil ruku na prdélku. Tomu se o-

statní smějí.)
Olga: To si nedovolujou, mladý pane, jinak dostanou po papuli! Benk! Benk!
Horn: *(nevěří)* Ale, ale, co ono to povídá? *(Opět zalaškuje a už ji má. Dostane tak velkou facku až odletí.)*
Olga: Benk! Benk! *(dala facky)* Já tě varovala, padouchu! Ostatní za mnou!
(Všichni vstupují do hostince, Walletzský ještě na chvíli zadrží generála.)
Walletzský: Milosti, kdybych směl jenom na vteřinečku obtěžovat vaši generálskou urozenost?
Torstenson: O co kráčí?
Walletzský: Síla vašeho vojska je vskutku ohromná! Očekávám každým dnem vaše velkolepé vítězství! A tak jsem uvažoval, zda by se po vaší vítězné bitvě moje hospoda nemohla jmenovat U Torstensonů?
Torstenson: To jste mě potěšil, milý ...
Walletzský: Walletzský, Walletzský jméno mé!
Torstenson: To si budu pamatovat, Walletzský! Není on původem Polák?
Walletzský: K vašim službám.
(Torstenson vstupuje do hostince. Walletzský v hlubokém předklonu za ním. „Služebníček!“ V hostinci pak pokračuje.)
Tak co to bude, urození pánové?
Torstenson: Kolují zvěsti o vašem dračím řízku. Co?
Walletzský: Tak ten je, pánové, přímo uhm!
Všichni: *(se „olíznou“)* Uhm.
Walletzský: O mém dračím řízku se vypráví až ve Vídni. Sám císař pán ...
Blotwurst: Nech těch keců! Hlavně ať je řízek se zelím a především hodně knedlí!
Walletzský: Olgo! *(Olga se přišourá, párátkem se štourá v zubech.)* Čtyřikrát dračí řízek se zelím s knedlíkem a se zelím. A šup, šup, šup!
Olga: Už se nesu.
Walletzský: Co mohu nabídnout k pití?
Horn: Všem pivo! To dá rozum!
Torstenson: Všem slivovici! To dá rozum!
Dlouhý John: Všem víno! To dá rozum!
Torstenson: Všem režnou! To dá rozum!
Walletzský: Olgo! *(Olga se vrací.)*
Horn: Dlouhý John dnes slaví narozeniny.
Všichni: *(Olze, která se právě vrátila.)* To se musí zapít!
Olga: Vo co de?
Walletzský: Pivo, víno, slivovici a režnou!
Všichni: A šup, šup, šup, šup!
Olga: Jo! A pro jistotu koryto pro prasata! *(Švédům zkamení úsměv.)*
Walletzský: *(zachraňuje trapnou situaci)* Ha, ha, ha, ha! To je takový moravský žertík, kterým obveselujeme hosty. *(utírá si pot)*
(Všichni se po sobě nechápavě dívají. Po chvíli se začnou smát na plné kolo. Olga při-

nese nápoje a odejde.)
Torstenson: *(hovoří k Dlouhému Johnovi)* Milý anglický příteli v boji. *(Obejme Dlouhého Johna a oba pak zatlačí slzu dojetí. Nicméně se při svém následujícím projevu dojmeme natolik, že dokonce hlasitě vzlyká.)* Již osmý rok mě provázíš po bojištích celé Evropy, daleko od svého domova, daleko od rodiny, příbuzných a známých. Tvou rodinou se stal vojenský tábor. Toť však úděl nás všech, kteří bojujeme za naši protestantskou pravdu. *(utře si zaslzené oči)* No nic! Oslavme tvé kulaté narozeniny!
Blotwurst: Ať žije Dlouhý John a jeho 47. narozeniny!
Horn: Scool Long John! *(skol – švédsky)*
Všichni: Scool Long John!
Blotwurst: *(po písni)* Do dna!
(Všichni pijí. Mezi tím se sune hospodský stůl až na rampu. Pod stolem jsou ukryti brněnští zvědové. Tedy hejtman Sako a dva konšelé.)
Zvědové: *(divákům pro vysvětlenou)* Jsme brněnští zvědové, které vede mazaný hejtman Sako.
Sako: *(zařve)* Hier! *(Ostatní zvědové mu zacpou ústa a couvnou se stolem na původní místo. Švédové dopijí a odloží sklenice na stůl.)*
Švédové: *(zpívají velmi rychle – známou píseň)* Mnoho štěstí, zdraví...
Torstenson: Dosti však radovánek! Porada! *(Všichni se nahnou ke stolu. Sako „nenápadně“ špehuje a zapisuje.)* Co zjistili zvědové?
Horn: Nejchatrnější hradby jsou hlášeny pod Špilberkem.
Sako: *(zapisuje, či diktuje)* Zesílíme hradby pod Špilberkem.
Torstenson: Výborně! Zaútočíme na Špilberk!
Blotwurst: Chtělo by to pořádný děla, jako má sedmihradský hrabě Rákoczy. Ta by rozmetala hradby na cimpr camp!
Dlouhý John: *(zvedne číši)* Scool!
Všichni: Scool!
Torstenson: Každý den, každou hodinu, každou minutu, ba co dím, každou vteřinu očekávám Zikmunda, syna hraběte Rákoczyho s vojenskou posilou!
Rákoczy: Ištem eremy, Lenard! *(objetí)* Jsem tu i s deseti tisíci mužů pěchoty uherských hajduků! Přivezl jsem s sebou 12 těžkých děl, 38 děl liberních a několik kartounů!
Sako: *(špatně rozuměl, vykoukne)* Kolik?
Zikmund: Několik!
Sako: Děkuji. *(Zaleze pod stůl a diktuje.)* Ně - ko - lik.
Blotwurst: Výborně! Zítra rozmeteme hradby na sračky!
Všichni: Na sračky! Scool! *(přípitek)*
Torstenson: Pánové! Navrhuji sázku. Pokud město dobudeme do 15. srpna, jste všichni zváni do tohoto hostince na mé útraty.

Dlouhý John: Každému co hrdlo ráčí?
Torstenson: Každému co hrdlo ráčí.
Všichni: Scool!
Torstenson: Pokud však Brno do dvanácté hodiny, téhož dne, tedy ...
Sako: (napoví) 15. srpna.
Torstenson: ... nepodlehne našim vojskům, odtáhneme a útratu v nejbližším hostinci zaplatí hrabě Rákoczy!
Rákoczy: Váš návrh, generále, беру jako sázku, na kterou přistupuji velmi rád.
Horn: (rozsekne sázku) Jelito, kopyto, platí to!
Všichni: Scool!
Walletzský: (přichází s Olgou) Tak, panstvo, už se to nese! Dráček, zeličko a knedlíčky!
Rákoczy: (uvidí Olgu, která přináší knedlíky. Okamžitě ji začne „lovit“.) Ó, jak krásné knedlíčky!
Olga: Nechaj toho, jinak dostanou jako tamten halama! (ukáže na Horna)
Rákoczy: Ale cukroušku! (Opět si na Olgu dovolí. Ta nelení, vezme knedlík, který je pro tuto komedii vyroben z gumy, a začne bušit Rákoczyho.)
Olga: Tu máš ty votrapo!
Blotwurst: Tak dost! Vždyť je to hrabě Rákoczy!
Olga: To je mně jedno, ty prasáku! (A už opět buší do Rákoczyho.)
Blotwurst: Ty ruská semetrika! (Vezme další knedlík a žene se po Olze, ta však uhne a knedlíkem dostane Dlouhý John, Ten si to samozřejmě nenechá líbit. Po chvíli začne knedlíková válka, kterou posléze přeruší Babky!)
Babka 2: Nechte toho, chlapci! Sténě to není pravda!
Babka 1: (Torstensonovi) Dyť ste se vážené generále nedostal ani k brněnském hradbám, natož za hradbe!
Babka 2: A k tomu eště do hospode u Stopke! To už je úplná blbovina.
Torstenson: Nevím, kdo vás babky pozval a proč mě urážíte, ale jedno vím jistě! To co jste právě viděli, to se bude jednou o mně vyprávět!
Babka 1: Veprávět, to je možný, ale pravda to není!
Babka 2: Ale bude!
Babka 2: A potom! Když už vobhajujete své pravdu, jak je možný, že mluvíte česky?
Babka 1: Tak, tak! Generál Torstenson nehoměl česky ani blafnót!
Babka 2: A ti jeho kumpáni jakbysmet!
Torstenson: Není nic jednoduššího. Vraťme si děj.
Obě babky: Schválně?
Torstenson: Schválně!
(Plácnou si a děj se vrací. Každá postava hovoří svým rodným jazykem. Torstenson – švédsky, Dlouhý John – anglicky, Horn – německy, Rakoczy – maďarsky, Walletzský – polsky, Olga – rusky a Brňané – česky.)
Walletzský: Co życzysz sobie, urodzeni panowie? (Co to bu-

de, urození pánové?)
Torstenson: Det går språk om drakesnitsel! Vad? (Kolují zvěsti o dračím řízku! Co?)
Walletzský: Ten, to wrecz smakolyk! (Ten je přímo mňam!)
Všichni: Uhm!
Walletzský: Olu! Cztery porcje kotleta ze smoka! A chop, chop, chop! (Olgo! Čtyřikrát dračí řízek! A šup, šup, šup!)
Olga: Už napravláju! (Už se nesu – rusky – foneticky.)
Walletzský: Co moge zaproponovač do piča? (Co mohu nabídnout k pití?)
Horn: Bier für alle! Das ist klar! (Všem pivo! To dá rozum!)
Blotwurst: Slivovitz for all! To my mind! (Všem slivovici! To dá rozum!)
Dlouhý John: Rye brandy for all! To my mind! (Všem režnou! To dá rozum!)
Walletzský: Olu! Pivo, vino, šlivovice i režno!
Olga: Aha! A jiščo karýto dla sviněj! (Aha! A ještě koryto pro prasata!)
Walletzský: (vystrkuje Olgu a uklání se) Osobišče dopilnuje, že by bylo všitko v poržontku. Kľaňam sie šanovnemu paňstvu! Do uslug! (Osobně dohlédnu, aby bylo vše v pořádku! Klaním se! Služebníček!)
Blotwurst: Happy 47. birthday to Long John! (Ať žije Dlouhý John a jeho 47. narozeniny!)
Horn: Tchiers Long John! (Na zdraví Dlouhého Johna!)
Všichni: Scool Long John!
Blotwurst: To the bottom! (Do dna!)
(Všichni pijí. Mezi tím sunou brněnští zvědové stůl na rampu.)
Zvědové: Jsme brněnští zvědové a rozumíme prd, takže jsme tu na prd!
(Zacouvají se stolem na výchozí místo.)
Švédové: (zpívají v rychlém tempu) Happy birthday to you!
Torstenson: (po písni) Sammanträde! Vad fastställde spenare? (Porada! Co zjistili zvědové?)
Horn: Die shebigsten Chancen siend untr Spilberk gemeldet! (Nejchatrnější hradby jsou hlášeny pod Špilberkem!)
Torstenson: Utmärkt! Vi attackerar Spilberk! (Výborně! Zaútočíme na Špilberk!)
Blotwurst: We need ordenly cannon which one has Rákoczy! (Chtělo by to pořádný děla, jako má Rákoczy!)
Torstenson: Varje sekund väntas Sigmund, grevens Rakoczy son! (Každou vteřinu očekáváme Zikmunda, syna hraběte Rákoczyho!)
Rákoczy: (vstoupí) Istem eremy! Lenard! (objetí) Tízezer magyar gyalogos katona kísért el. Tizenkét nehézágyút hoztam magammal.

(Jsem tu i s deseti tisíci muži pěchoty uher-
ských hajduků! Přivezl jsem s sebou 12 těž-
kých děl.)
Sako: Kolik?
Rákoczy: Tizenkét!
Sako: Děkuji. (*maďarsky*) Tizenkét!
Blotwurst: Excellent! Tomorrow we shoot the fortificati-
on to shits! (Výborně! Zítra rozmetáme hrad-
by na sračky!)
Všichni: Scool! To shits!
Walletzský: (*přináší s Olgou jídlo*) I proše paňstva, juš
jest to tutaj! Smoček, kapustka i knedličky!
Rákoczy: (*laškuje s Olgou*) Ó, jak krásné knedlíčky!
Olga: (*foneticky*) Davolno bros! A to končíteš kak
vot étot vachlak! (Nechej toho! Jinak dopad-
nou jako tamten halama!)
Rákoczy: Na de édesem! (Ale cukroušku!)
(*Olga nelení a přišije Rákozcyemu jednu ránu
knedlíkem!*)
Blotwurst: Stop it! It is earl Rákoczy! (Tak dost! Vždyť je
to hrabě Rákoczy!)
Olga: Mě vsjo równo! Galadránec! (To je mně jed-
no! Votrapo!)
(*A už tu máme opět knedlíkovou bitku, která
bude tentokrát zpracována tanečně. Je nutné
poznamenat, že je tanec – nejlépe čardáš, u-
končen efektně. Účastníci bitky se dokonce
ukloní.*)
Babka 1: (*po tanci*) Musíme si Terka přiznat, že nás
převezle.
Babka 2: Převezle, Kláro. Ale pravdu nemajó! Švédi se
za hradbe nedostale!
Babka 1: Ba, ba. I když Brno voblíhale celých 112 dní,
za hradbe se nedostale.
Všichni: (*si zazpívají píseň, která ukončí sedmý ob-
raz.*)
Okolo Moravy chodníček krvavý.
Povídala milá, že je to z mé hlavy.
Není to z mé hlavy, ale je z koníčka,
co ho posekala Švédova šablička.

obraz 8. 15. SRPNA 1645

(Před posledním útokem na Brno vidíme do tábora Švé-
dů i za hradby města Brna.

Švédové i Brňané se modlí.)

Všichni: (*nesrozumitelně drmolí motlitbu – krátká zvu-
komalba*)

Kněz 1 + 2: Amen.

Všichni: Amen.

Kněz 1: (*Brněnský kněz hovoří simultánně s knězem
švédským – texty obou knězů jsou téměř totož-
né.*) Dnes, 15. srpna, slaví křesťanský svět
svátek Nanebevzetí Panny Marie. Modleme
se ke spasitelce a patronce našeho města.
Bodejt by nás vyslyšela a Brno před zhoubným
Torstensonem ochránila!

Kněz 2: (*švédský kněz hovoří simultánně s knězem
českým*)

Dnes, 15. srpna, slaví papeženci svátek
Nanebevzetí Panny Marie. Modlí se ke spasi-
telce a patronce jejich města. (*posměšně*)
Bodejt by je vyslyšela a Brno před zhoubným
Torstensonem ochránila!

Kněz 1: (*hovoří následující přímlyvy tak, aby byly sly-
šet i ve švédském táboře.*)

V den Nanebevzetí, obracíme se svatá Panno
Maria k tobě s prosbami. Dej, ať město odo-
lá útokům nepřítele!

Brňané: Prosíme tě, vyslyš nás.

Kněz 2: (*křičí na Brňany*) Dej, ať Brno lehne pope-
lem!

Švédové: Prosíme tě, vyslyš nás! (*hurónský smích*)

Kněz 1: (*si to nenechá líbit.*) Dej, ať se Švédům ohnou
hlavně u všech děl!

Brňané: Prosíme tě vyslyš nás! (*smích*)

Kněz 2: Dej, ať každý z Brňáků dostane po frňáku!

Švédové: Ha, ha, ha!

Sako: (*se postaví před brněnského kněze*) Děkuji za
Brňáky, co nebudou mít frňáky! Až se slunce
vybere, Švéd se strachy posere!

(*Nastane improvizovaná hádka obou pokřiku-
jících stran. Najednou se vše utiší. Slyšíme
zpěv ptactva. Všichni se zadívají do dálky.
Torstenson vystoupí před své vojsko a rozněž-
něn krásnou přírodou dojatě hovoří.*)

Torstenson: (*dojatě – s nadsázkou*) Hle, toť bílá a růžová
nádhera. Kvetoucí alej ovocných stromů po o-
bou stranách cesty. To u nás ve Švédsku neu-
vidíš. Jsem okouzlen.

(*Všichni civí dojatě do dálavy.*)

Babka 1: (*před chvílí vstoupila i s Babkou 2 – bokem*)
Co to zase mele? Kdo to kdy viděl, aby v srp-
no kvetle strome?

Babka 2: Nech ho bét. To má z těch jejich knih.

Babka 1: Doví esli u nich nekveto strome až v srpno?

Babka 2: To je možny! Pak se nediv, že je z toho celé
poplantané!

(*Vidíme, jak měšťan a měšťka táhnou těžkou
truhlu.*)

Měšťka: Pohni, lenochu! Chceš, abychom přišli o
všechno?! Útok začne každou chvílí!

Měšťan: Nemel pořád a zaber se mnou! Stejně jsou v
té truhle především tvoje věci!

Měšťka: Snad nechceš, abych přišla o své šperky? (*u-
káže za hradby*) Aha! Vidíš? K tomu stromu
tu truhlu zakopeš! Tam bude v bezpečí!

Měšťan: Snad zakopeme!

Měšťka: (*ho neposlouchá*) A běda tobě, jestli zapome-
neš, na kterém místě jsi ji zakopal! Tak neseď
a dělej!

Měšťan: (*táhne bednu – pro sebe*) Škoda koule, která
mine tvou hlavu!

Měšťka: (*byla na odchodu – rázně se otočí*) Říkal jsi

něco, drahouši?

Měšťan: Neříkal, milouši! (*Odtahuje bednu z jeviště. Možná na odchodu pantomimicky naznačí, jak by nejraději odpráskl svoji ženu.*)

Blotwurst: (*s odchodem měšťanů velí Švédům, kteří pak odcházejí do hlediště*)
Rédan! Na palebnou čáru, rédap!

Švédové: (*pochodují*) Möslö, vöslö ...

Babka 2: Bláznivé Torstenson začal střílet už vo pěti ráno! (*Babky odchází.*)

Blotwurst: Nabít děla!
(*Švédové nabíjí „děla – diváky“. To zn. že rozdávají koule z papíru, či molitanu divákům v první a druhé řadě.*)

Horn: (*během nabíjení*) Třetí dělo zprava odmítá koule!

Blotwurst: Protáhnout hlavně!

Horn: Rozkaz! (*Napájí diváka slivovicí.*)

Dlouhý John: Dělo 23! Hlásím poruchu doutnáku! (*Zvedne divákovi ruku.*)

Blotwurst: Zasmolit!

Dlouhý John: Rozkaz!

Vojín Erikson: Hlásím, že dělo 32 je jako dělo!

Blotwurst: Nechte si ty srandičky, Erikson! Teď není čas na legraci! První baterie?

Horn: Připravena!

Blotwurst: Druhá baterie?

Dlouhý John: Připravena!

Blotwurst: Rédap! (*všichni stojí v pozoru*)

Torstenson: (*se zatím procházel pod hradbami a obhlížel situaci*) Za necelou minutu zahájíme generální útok na Brno! Soustředíme se na dvě místa. Na Petrov a Jezuitskou kolej! Ať Bůh žehná našim zbraním!

Švédové: Mästaren, mästaren, mästaren!

Torstenson: První baterie, tedy první řada, připravit! Pal! (*Brňané se probouzejí a běží na hradby. Kohouti kokrhají.*)

Brňan: Které vul mně trefil rynu?

Souches: Aux armes! (*Do zbraně!*)

Konšel 3: Co říká?

Překladatelka: Do zbraně!

Sako: (*křičí z hradeb na Torstensonu*) Torstensone, ty blázne! Kdo to kdy viděl, aby se už v pět ráno bojovalo?

Torstenson: Hahaha! To vám už zůstane na věky! Na první kohoutí zakokrhání nejen do boje, ale i do pole a do práce!

Sako: (*nevěří svým uším*) Na první?

Torstenson: (*potvrdí*) Na první!

Souches: (*zavelí – francouzsky*) Shoote!

Konšel 3: Co říká?

Překladatelka: (*zakřičí*) Pal! (*Tím zavelela k palbě. Brňáci hází papírové, či molitanové koule do hlediště.*)

Torstenson: Druhá baterie, tedy druhá řada, pal! (*Opět letí koule, Brňané uhýbají.*)

Blotwurst: Hlásím průlom hradeb u Jezuitské koleje!

Švédové: (*radostně volají*) Mästaren, mästaren, mästaren!

Torstenson: Rédap! (*Švédové se přesunují k Torstensonovi. Dejme tomu, že obíhají hlediště až za zadními řadami. Mezi tím proběhne na hradbách dialog.*)

Souches: Renforcez la défense du Collège de jésuites! Immédiatement! (*Okamžitě zesílit obranu Jezuitské koleje!*)

Překladatelka: (*souběžně tlumočí*) Okamžitě zesílit obranu Jezuitské koleje!

Sako: Házet kameny, použít vřelou vodu a smůlu, ať má Švédák smůlu!

Torstenson: Rédan!
(*Švédské vojsko zaútočí na hradby. Najednou však slyšíme hrom a zvuk deště. Na hradbách se objeví babky s konvemi a kropí rozvášněné hlavy bojovníků.*)

Babky: (*radostně volají*) Prší!

Torstenson: Prší! Přestávka!
(*Obě bojující strany si opravdu udělají přestávku. „Schovají se před deštěm.“ To zn., že si herci sednou na rampu, vyndají ze svých toren svačinky a posvačí. Mohou nabídnout i divákům.*)

Babka 1: (*stále zalévá*) Terka, tak to vopravdu belo?

Babka 2: Belo, Kláro! Když šlo do tuhýho, přišel slévák a všichni na chvilu zalezle. Copak si to nevzpomínáš?

Babka 1: Nevzpomínám! (*s radostí kropí dál*) Ale je to pěkný.

Babka 2: A pak bela krásná duha.

Brňanka: (*kouká do dálky a je očarována. Postupně se k ní připojí všichni.*)
Lidičky, duha! Boží znamení! Panenka Maria nás vyslyšela!

Sako: (*s novým odhodláním*) My Brno nedáme!

Brňané: Nedáme!

Souches: Shoote!

Torstenson: My vám ukážeme, co je to boží znamení! První baterie! Pal!

Souches: Shoote!

Torstenson: Druhá baterie! Pal!

Souches: Shoote!

Konšel 3: (*volá na velitele*) Hradby pod Petrovem jsou narušeny!

Horn: (*volá simultánně s Konšelem 3*) Hradby pod Petrovem jsou narušeny!

Torstenson: Výborně! (*k obecenstvu*) Všichni, kdo mají koule! Pal!
(*Po odpálení volá vojsko k sobě.*) Rédap!

Konšel 3: Průlom je vážný, zdá se, že podlehneme!

Souches: Merd! (*do prdele*)

Sako: Kolik je hodin?

Měšťka: Jedenáct!

Sako: Zvoňte poledne, snad se Torstenson nachytá!

Torstenson: Rédap!
(Švédové zaútočí, v tom okamžiku slyšíme z Petrova zvonit poledne. Válečná vřava ustane. Všichni se v napětí dívají na Torstensona, který odpočítává jednotlivé údery zvonu. K odpočítávání se postupně připojí všichni účastníci.)
 Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, jedenáct, dvanáct! Poledne! Konec útoku! Útratu v nejbližším hostinci platí hrabě Rákoczi!

Brňané: *(oslavují své vítězství. Hulákají štěstím jeden přes druhého.)*
 Hurá! Vítězství je naše! Švéd je sračka! Ať žije Souches! Ať žije Sako!
(Bujné veselí přejde do následující písně.)

Všichni: *(zpívají)* Vylez milá na dřevo,
 podívej se nalevo,
 uvidíš-li tam armádu
 a Janíčka milého.
 Nevidím tam žádného,
 jenom svého milého,
 a on sobě smutně vzdychá
 a krev teče od něho.

obraz 9. ZÁVĚR - NA HRBITOVĚ

(Je nad ránem a duchové se chystají na svá „lože“.)

Babka 1: Letos sme to, Terka, sehrále pěkně.

Babka 2: Taky su spokojená. Především proto, že sme hrále podle pravde.

Torstenson: *(se loučil v druhém plánu s přáteli. Zaslechl poslední slova Babky 2.)*
 Pozor, pozor, pozor! Všechno podle pravdy, z vaší strany, taky nebylo!

Babka 1: *(odhodí do autu)* Ále, belo nebelo!

Torstenson: Žádné vykrucování! Vy moc dobře víte, že poslední útok skončil až večer! Zvonění poledne na Petrově o hodinu dříve, to je jenom babská povídačka!

Měšťka: *(se zastane babek)* Tak proč jste hru na Petrov, vy jeden pravdomluvný, vůbec hrál?

Torstenson: Jen tak, třeba abych vám udělal radost.

Babka 1: To se musí nechat, to ste udělal. Ale ať už to belo jak chtělo, sténě to vaše voblíhání vodnesli névic vobyčejný lidi!

Torstenson: Boj za vznešené ideály vyžaduje oběti!

Babka 2: Ideály? Leda prd!

Babka 1: *(vyčítá)* Našech chlapců padlo 250! A vaších?!

Torstenson: *(omluvně)* Vím. Osum tisíc jsme jich tu pochovali! Hodně jich ovšem umřelo na nemoci!

Babka 2: A hladem! To só ty vaše ideály!

Torstenson: *(vyhne se další odpovědi)* Blotwurst!

Blotwurst: Ano, pane!

Torstenson: Za chvíli budou zpívat kohouti! Poletíme!

Blotwurst: Jsem připraven, generále!

Torstenson: *(ke všem duchům)* Na shledanou za rok!

Všichni: *(spíš nevlídně zaskřehotají)* Na shledanou.
(Pšouk. Torstenson a Blotwurst zmizí.)

Sako: Tak dobrou noc!
(Duchové mužského pohlaví si popřejí dobrou noc a ukládají se ke spánku. Pochvalují si dnešní hru.)

Babka 1: To só celí chlapi! Ideály, hospoda a spat! Ale aby vzpomenule a politovale nebohých dušiček, keré kvůli nim trpíjo dodnes, na to je neužije.
(Duchové ženského pohlaví pokleknou, skloní hlavy a začnou zpívat závěrečnou píseň, která je adresována i divákům.)
 Na dušičky vzpomínejte,
 z očístce jim pomáhejte,
 budou na vás vzpomínat,
 až budete umírat!

O P O N A

DRAMATURGICKÝ POZORNÍK

MARK RAVENHILL
 NAKUPOVÁNÍ
 A ŠOUSTÁNÍ
 (SHOPPING AND FUCKING)

Další z textů vydaných v časopisu Svět a divadlo (4/2001) je z kategorie „cool dramatiky“. O samotném pojmu „cool“ (chladný, studený, klidný, ale i odporný, smutný, děsivý, věčný...), „coolness“, o „cool dramatic“, „cool autorech“, o tom, jak se historie opakuje (neboť Ibsen, Osborne aj. ve svých dramaticko-tvůrčích začátcích působili ne nepodobně jako „cool dramatika“ dnes), zkratka o „cool“ z mnoha stran pojednávají podrobněji články ve výše uvedeném čísle SADu. Články autorů J. Pokorného, M. Horošáka, K. Krále a M. Lukeše. Upozorňuji na tyto stati záměrně a z vlastní zkušenosti doporučuji pečlivě je přečíst, ovšem možná až po seznámení se s vlastním textem hry *Shopping and Fucking*. Pokud dosud nemáte s „cool dramatikou“ žádnou zkušenost, bude vás hra pravděpodobně v první řadě šokovat. Nicméně myslím, že je dobré utvořit si na ni nejprve vlastní názor, a ten pak porovnat s názory zkušenějších. Slovo zkušenějších je zde použito ve smyslu zkušenějších v „oboru cool“. Jiří Pokorný je mj. režisérem inscenace HaDivadla *Faust* (*Faust je mrtvý*), tj. jedné z her „cool dramatika“ Marka Ravenhilla. (Tuto

inscenaci jsme měli možnost vidět i v pražské Arše.)

Marek Horoščák, autor hry *Vařený hlavy*, je označován za jednoho z našich „cool dramatiků“ („*Dostalo to cenu a kritici se shodli na tom, že to patří do krabice coolness.*“).

Karel Král, šéfredaktor SADu, ve svém článku Tvrdě a jemně – Tři poznámky k drsné škole v Čechách, přibližuje „coolness“ třemi recenzemi na tři české inscenace „cool“ her – Mark Ravenhill: *Faust* (*Faust je mrtvý*) v Hadivadle, Sarah Kane: *Vyčištěno*, inscenace Divadla Na zábradlí a Marek Horoščák: *Vařený hlavy*, inscenace divadla Husa na provázku.

Milan Lukeš předkládá obsáhlejší studii, uvádí vlnu „coolness“ do širších historických souvislostí, připomíná výše zmíněné šokující vlny divadelní tvorby dávno minulé a dávno přijaté a dávno nešokující. Podrobněji se věnuje „cool“ autorce, Angličance Sarah Kane, která je pro naprostou většinu českých diváků, ale i tvůrců prakticky neznámá. Milan Lukeš poskytuje čtenáři obrovské sousto informací, ale svou typickou, alespoň pro mě skvěle „stravitelnou“ formou s notnou dávkou ironie, která čtenáře neuráží, ale vede k toleranci a mezi řádky připomíná, že člověku je třeba něco pokory a něco sebevědomí a něco vědění o minulosti, než začne hlásat nové „pravdy“. Článek M. Lukeše je dle mého názoru zkrátka poučný v tom nejlepším slova smyslu a přitom nepůsobí dojmem, že „za něco kope“. Tím dojmem na mě totiž trochu působí některá místa v článcích ostatních tří autorů, dojmem, že „coolness“ je třeba obhajovat, a že kdo „coolness nebere, je mimo“.

Myslím, že divadlo může být dobré nebo špatné a divadelní hra je napsaná dobře nebo špatně. A že to platí i o „coolness“. Ale to ještě neznamená, že musíme mít rádi všichni všechno...

Mark Ravenhill

(současný britský dramatik):

Nakupování a šoustání

(Shopping and Fucking)

Přeložila: Jitka Sloupová.

Osoby: 1 žena (Lulu) + 4 muži (Robbie, Mark, Gary, Brian), vesměs mladí lidé, Gary ještě o něco mladší než ostatní (v textu je řečeno, že je mu 14 let).

Místa děje: Vybydlený byt Robbieho a Lulu; Místnost, kde se koná konkurz; Byt Garyho; Hospoda; Čekárna ambulance.

1. obraz: Byt, kdysi luxusní, dnes téměř vybydlený

Lulu a Robbie se snaží přinutit Marka jíst, ten ale nechce a zvrací. Chce být sám, srovnat si věci v hlavě. Robbie se snaží připomínat „lepší časy“. Přiměje Marka, aby vyprávěl, jak se tato trojice dala dohromady, resp. Mark si koupil Lulu a Robbieho. Pak následovalo období mejdanů, drog, skupinového sexu atd. Mark s tím chce skončit, odchází hledat pomoc do léčebny závislosti. Lulu a Robbie ho zdržují a zvláště Robbie ho citově vydírá („*Já myslel, že mě miluješ. Ty mě nemiluješ.*“). Lulu je silnější, nakonec sama Marka vyhazuje a přesvědčuje Robbieho, že to bez něj zvládnou. („*My ti nepatříme. Existujeme. Jsme lidi. Umíme se o sebe postarat. Běž. Vypadni, doprdele. Padej. PA-DEJ.*“)

2. obraz: Místnost, kde se koná konkurz

Lulu prochází absurdním konkurzem na místo účinkující v televizní reklamě. Konkurz vede Brian, který mj. nutí Lulu, aby

se svlékla, dělá si o ní nesmyslné poznámky (např. „Slaví Vánoce“), vyhrožuje jí. Při svlékání vypadnou Lulu kradená mražená jídla. To, že jsou kradená, Briana nijak zvlášť nevzruší, ale vypadá to, že má proti Lulu další trumf. Celý konkurz má atmosféru na jedné straně vydírání, na druhé ponížení, bezmoc, směšnost. Lulu cituje pasáž s Čechovových Tří sester, monolog o práci.

3. obraz: Byt

Robbie je v uniformě jednoho z nejznámějších hamburgerových řetězců a popisuje Lulu svou příhodu z práce. Zákazník ho napadl jen proto, že mu Robbie dával na vybranou. („*Jednou v životě máte na výběr, tak toho doprdele využijte.*“). Robbiho pak vyhodili, takže je dvojice opět bez peněz. Lulu přiznává, že jí v televizi dali „*takový jako přechodný zaměstnání*“, tj. prodávat tablety Extáze. Robbie začne počítat tablety, do toho přichází Mark. Muži se přivítají polibkem. Mark se potom ale stahuje, vysvětluje, že se snaží s něčím vyrovnat. Se závislostí. Používá poučky, které se naučil v léčebně. („*Drogy, samozřejmě. Ale taky lidi. Člověk se stává závislej na lidech. Jako na...citových vztazích. Na kterých můžeš být závislej úplně stejně, oukej?*“). Mark se snaží osvobodit, Robbie to bere tak, že Mark ho odepsal. Mark nejdřív nechce přiznat, proč ho vyhodili z léčebny, ale postupně se dozvíme, že porušil pravidlo - nenávézat žádný osobní vztah. Měl intimní styk s jiným mužem za peníze. V léčebně nepochopili, že nešlo o vztah. Mark celkem podrobně (a drsně) popisuje, jak k onomu styku ve sprše došlo. Robbie nechce pochopit, proč potom Mark nechce mít nic intimního s ním. Mark vysvětluje, že to už by byl vztah. Robbie je zoufalý, zklamaný, těšil se na Marka a teď se cítí podvedený, sám. Polyká tablety Extáze. Přichází Lulu se dvěma hotovými ohřátými jídly z mikrovlnky. Robbie se staví do odbojné pozice, vytahuje se, že Lulu má práci, neflákají se, Mark nemá právo je soudit... Lulu vysvětluje, že jídla se nedají rozdělit... Mark odchází s omluvou Robbiemu, chce se dál léčit. Po jeho odchodu je Robbie znovu na dně. Zapře Lulu, že si vzal (ukradl) několik tablet.

4. obraz: Gary v odrbaném křesle, Mark

Chlapec Gary líčí Markovi svou vizi budoucnosti pod vládou internetu. Nabízí mu pornočasopis a drogy, Mark odmítá, nemůže být s někým „kdo bere“. Sešli se kvůli „neosobnímu pohlavnímu styku“. Mark za něj Garymu zaplatí a chce zkusit, co to s ním udělá („*Víš, dneska je první den mého nového života. Byl jsem pryč, abych se dostal z nejhoršího, no každopádně abych uznal svoje potřeby, a teď začínám znovu a nejspíš jsem si s tebou chtěl zaexperimentovat ve smyslu kontaktu, kterej by byl sexuální, ale ne osobní, nebo aspoň nikoli nutně, O.K.?*“). Domlouvají se na sumě, Gary chce víc, ohání se tím, že „je po něm poptávka“. Během sexuálního styku vypráví Markovi o muži, hodném bohatém chlapovi, který ho má rád a „chce se o něj starat“.

5. obraz: Hospoda

Lulu vypráví Robbiemu příhodu z nonstopu, kde si chtěla koupit čokoládu. Nemohla se rozhodnout, znervózňoval ji široký výběr. V obchodě byl ještě jeden muž, který napadl prodavačku, protože mu dala větší balení než chtěl. Pořezal ji břitvou a utekl. Lulu ukradla čokoládu a taky utekla. Teď zpytuje svědomí, chce se tam vrátit, Robbie ji od toho věčně odrazuje a posílá ji spát. Chce jít sám prodávat Extázi. Lulu souhlasí, připomíná mu pravidlo – kdo prodává, nebere - a tajně sní celou čokoládu.

6. obraz: Na posteli

Mark s Garym po styku dopíjejí láhev šampaňského. Mark se potřisnil Garyho krví. Gary ho ujišťuje, že je zdravý. Svěřuje se Markovi s tím, jak ho otčím sexuálně zneužíval. Mark to nechce poslouchat, nechce si vytvořit citovou závislost. Ale Gary pláče, chce tátu, někoho, kdo by se o něj staral. Mark mu vysvětluje, že chce zjistit, jestli vůbec ještě nějaké city existují.

7. obraz: Čekárna ambulance

Lulu ošetřuje Robbiemu ránu na oku kyslíčnickem, chce, aby jí vyprávěl, jak ho napadli, přitom mu rukou přivodí erekci. Robbie vypráví svůj zážitek – sám bral Extázi a rozdával ji zadarmo ostatním. Lulu se strašně zlobí, že porušil pravidlo, že přišli o zboží a tím i o peníze, ale Robbie byl na chvíli šťastný. *(„Hele, tohle je důležité. Kdybys to cítila... Já to cítil. Díval jsem se dolů na tuhle planetu. Astronaut na matičku Zemi. A viděl jsem to dítě ve Rwandě, brečelo, ale nevědělo proč. A tu babku v Kyjevě, prodávala všechno, co kdy měla. A toho prezidenta v Bogotě nebo... Jižní Americe. A viděl jsem to utrpení. A ty války. A jak všichni hrabou, hrabou a hrabou. A řek jsem si: Vyser se na prachy. Vyser se na to. Na to prodávání. Na to nakupování. Na tenhle systém. Vysereme se na zkurvenej svět a budem...krásný. Krásný. A šťastný. Chápeš? Chápeš? Ale v tu chvíli, víš, ale pak mi zbyly už jen dvě a přijde tenhle chlap a povídá: „Ty seš ten chlap, co rozdává éčka?“ Dal jsem mu ty dvě, ale on povídá: „Co, dvě? Dvě. Dvě, to je pro mě, jak když plivne. Musíš jich mít víc.“ A začal mě bít, začal mě mlátit.“)* Lulu mu sprostě nadává a mlátí ho. Vyčítá mu, že jeho chyby odnesou oba, nechává ho v čekárně a odchází.

8. obraz: Na posteli

Gary vypráví Markovi, jak šel na úřad udat otčíma, že ho zneužívá. Úřednice se ho jen zeptala, zda otčím při tom používá kondom, a pak mu nabídla leták. Gary byl v té bezmoci schopen jen nadávat a utéct z domu. Od té doby hledá někoho, kdo se o něj postará. Mark si vyjasňuje svůj vztah s Garym, ujišťuje se, že Gary nechce jeho lásku. Dohodnou se na tom, že jsou kamarádi. Gary mu nabízí bydlení, ukazuje tašku plnou mincí vyhraných na automatech. Navrhuje, aby šli nakupovat, a Mark souhlasí.

9. obraz: V bytě

Brian pouští Lulu a Robbiemu video – chlapec (jeho syn) hrající na violoncello. Brian se dojde z té krásy a ze vzpomínek na to, co krásného ztratil. Vysvětluje, co všechno je potřeba k tomu, aby člověk takhle krásně hrál, aby byl blíž té kráse. Nakonec se ukáže, že šlo o další citové vydírání. Brian chce zpátky peníze za tři sta tablet Extáze. Vyhrožuje, co bude, když je do týdne nedostane. Promítne další videonahrávku, která je výmluvná – zvuk vrtačky a muž s pusou přelepenou lepenkou. *(„Ten muž s páskou je někdo, kdo v testu neuspěl.“)*

10. obraz: Byt

Lulu a Robbie střídavě berou telefony, kterých je tu několik. Vydělávají peníze „sexem po telefonu“.

11. obra.: Zkušební kabina v obchodě Harvey Nicholse

Mark si zkouší drahý značkový oblek. Gary, sám ve značkovém obleku, teď kupuje jeden Markovi. Platí kradenou kartou. Mark přiznává Garymu, že ho vzrušuje. Gary nabízí sex, Mark chce mít jistotu, že „ať už budeme dělat... cokoli, nesmí to nic

znamenat, rozumíš? (...) Když budu cítit, že to něco znamená, tak končím.“ Líbají se. Gary donutí Marka, aby přiznal, že se zamiloval. Gary tím získává moc. On Marka nemiluje. Chce od něj jen sex. Mark už je zase závislý. Gary se přizná, že mu je teprve 14 let.

12. obraz: V bytě

Lulu a Robbie čekají až zazvoní telefon. Už si vydělali nějaké peníze, ale ne dost. Už jsou nervózní. Lulu jde pro jídlo do mikrovlnky, Robbie zatím zjistí, že telefon je vytažený ze zdi a mobily vypnuté. Robbie donutí Lulu k přiznání, že vypnula telefony. Lulu se brání, chtěla se jen v klidu najíst. Rozrušil ji poslední telefon – mladík, který provozoval autoerotiku při videu, záznamu z onoho nonstopu, kde byla Lulu svědkem napadení prodavačky... Robbie chce zapnout telefony, Lulu mu brání a nutí ho jíst. Do toho přichází Mark s Garym, přichází ho představit. Robbie je zdrcený Garyho vyprávěním o tom, jak ho Mark miluje. Robbie napadne Garyho a Mark Robbieho. Lulu jim brání s jídlem v ruce. Mark popírá, že řekl Garymu „Miluju tě.“ Následuje žárlivá hádka Robbieho s Garym o lásku Marka. Gary nasazuje svou historku o muži, který se o něj postará. Robbie mu nevěří, ale chápe, že vše pramení z Garyho osamělosti. Nabízí mu pomoc. Za peníze. Gary souhlasí.

13. obraz: Byt

Čtveřice Lulu, Robbie, Mark a Gary hrají něco jako „Vadí – nevadí“ nebo „Hru na pravdu“. Gary se teď chce vyvléci, neumí říkat věci nahlas. Vyprávějí se drsné historky např. o tom, s jakou nejslavnější osobou se kdo vyspal, apod. Robbie je útočný. Mark vypráví svou historku o Lady Dianě a Fergii. Robbie mu nevěří, Gary je uražený, že Mark spal se ženami. Robbie pak manipuluje Garym, aby vyprávěl historku, která směřuje k výsledku: Gary patří Robbimu. Robbie s Garym souloží, pak Garyho znásilní Mark. Vybijí si na něm vztek. Gary je ale všechny trumfuje. Chce, aby dokončili jeho příběh – jeho zkušenost – otčím při znásilňování používal nůž. K tomu teď Gary nutí Robbieho a spol. Oni se bojí. Ale potřebují Garyho peníze. A o tom je jejich hra. Gary ví, že je nemocný, a chce umřít. Prosí Marka o vysvobození.

14. obraz: Byt

Brian, Lulu a Robbie se dívají na video s hrajícím chlapcem. Jedí jídlo z mikrovlnky. Brian má velkou tašku. Mark sedí stranou. Brian vykládá svou životní filozofii, kterou se naučil od svého otce: *„Civilizace jsou peníze. Peníze jsou civilizace.“* Učí své filozofii Robbieho a Lulu. Poté jim vrací tašku peněz – za Extázi. Lulu nerozumí, ale Brian vysvětluje, že pochopili lekci, rozumějí penězům a jsou civilizovaní. Proto jim peníze vrátil. Budoucnost je podle něj v čistotě, a to v čistotě peněz. Nakupování. Televize. Chce, aby se všichni dali „k nim“ a odchází. Mark pak přednáší svou vizi budoucnosti, kde je všechno obchodem. Robbiemu a Lulu se ta fantazie líbí. Všichni tři společně se pak navzájem krmí ohřátým jídlem z mikrovlnky.

Jak je zřejmé z několika uvedených citátů, hra *Nakupování a šoustání* se vyznačuje dosti drsným jazykem a naturalistickými scénami. Jednotlivá prostředí se rychle střídají a výprava samozřejmě může být náznaková.

Text hry vyšel v časopisu SAD 4/2001.

P.M.